ፈቑዱ ዘይህብ ሌባ፣ ፈቑዱ ዘይቅበል ሌባ

ኢትዮጵያን ኣሜርካን ኣብ ጉዳይ ኤርትራ ኣዚዩ ዘራኽበን መሰረታዊ ጥቕሚ እንተሎ ቀይሕ ባሕሪ ኢዩ። ኤርትራ ኣሰታት ካብ 1000 ኪ.ሜ ዝዛይድ ገማግም ባሕሪ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ትዉንን። ኢትዮጵያ ምስ ዓለማዊ ባሕርታት ዘራኽብ ዶብ የብላን። ገማግም ባሕሪ ኤርትራ ንኢትዮጵያ የወናውና ኢዩ። ወረግ ዕብድብድ ኢዩ ዘፈጥረላ። ኢትዮጵያ ብምልዮናት ዶላራት ወደባት ጂቡትን ሃርጌሳን ኽትጥቀም ከላ ንሓንቲ ደቒቓ'ዊን ትኹን ነዚ ወደባት ወኒና ብነጻ ኽትጥቀመሉ ሓስባቶን ሓልማቶን ኣይትፈልጥን። ወደባት ኤርትራ ግን ኣየደቅሳን ኢዩ። ክትውንኖ፣ ጠንቀላላዕ ኽትብለሉ ብለይቲ ጥራሕ ዘይኮነስ ብቐትሪ ኣብ መንገድን ኣብ ኮፍ ዝበለትሉን ትሓልሞን ክተምቡሃቖሉን ኢያ ትውዕል። ድልየት ሃጸይ ሃይለስላሴ ኣብ መወዳእታ 1940ታት ዝነበረ ግን ጸኒሕና ኽንምለከት ኢና።

ኣሜርካ ንቐይሕ ብሕሪ ካብ ኩሉ ባሕርታት ብፍሉይ ዓይኒ ኢያ ትጥምቶ። ቀዳማይ ምኽንያት ንዓበይቲ ባሕርታት ዘራኽብ ቀጢን ባሕሪ ብምኳኑ። ካልኣይ እቲ ባሕሪ ብኣዕራብ ሃገራት ዝተኸበብ ብምኳኑ። ሳልሰይ ዕቑር ሃብቲ ዘይትን ጋዝን ስለዘለዎ። ከምእ'ውን ስትራተጂካዊ ኣገዳስ ብምኳኑ። ካልእ'ውን ምዝርዛር ይክኣል። ኣገድስነት ቀይሕ ባሕሪ ንኣሜርካ ኣብ ምወዳእታ 1930ታት ብእዋኑ ኢዩ ተሶቊሩዋ። ግዚ'ውን ኣይወሰደትን ድልየት ኢትዮጵያ መውጽኢ ድገ ንባሕሪ ስለዝፈለጠት ብኣጋኡ ኢያ ኽትጓየይ ጀሚራ። ኣቐዲምና ብኸመይ ምሕዝነት ኣሜርካን ኢትዮጵያን ጀሚሩ ንመልከት።

ካልኣይ ውጉእ ዓለም ክጅምር ከሎ ጀርመን፣ ጣልያን ከምኡ'ውን ጃፓን ብሐደ ወገን ክኾና ከለዋ ኣሜርካ፣ ኢንግሊዝ፣ ፈረንስ ከምኡ'ውን ሩስያ በቲ ሓደ ወገን ነበራ። ጣልያን ንኢትዮጵያ ኽትወራ ከላ ኣብቲ ግዜ'ቲ ንጉስ ኢትዮጵያ ዝነበረ ሃጸይ ሃይለስላሴ ብጂቡቲ ጌሩ ኣብ መርከብ ተጻዒኑ ንዓዲ እንግሊዝ ብምኻድ ዑቑባ ሓቲቱ ክሳብ እቲ ውግእ ዝውዳእ ኣብኡ ይነብር ኔሩ። ምስ ምውዳእ ካልኣይ ውጉእ ዓለም ብዓል ኣሜርካ ተዓወቲ ክኾና ከለዋ ብዓል ጀርመን ተሳዕረን። ኩሉሳዕ ታሪኽ ጸሓፋይ እቲ ተዓዋቲ ኢዩ ከምዝብሃል ብዓል ኣሜርካ ጸሓፊቲ ታሪኽ ኮና። ሃጸይ ሃይለስላሴ መሓዛ እቲኦም ተዓወቲ ብምንባሩ ተጠቃሚ ውጽእት ዓወት ክኸዉን ባህርያዊ ኢዩ። ድሮ ሃጸይ ሃይለስላሴ መንበሩ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ምስ ኣጣጠሔ ወደባት ጂቡትን ሶማልን ከማዕዱው ጀመረ። ከም ሕንቁቕ ወዲ ባልጌ ኣሜርካ ሃጸይ ሃይለሳልሴ ንኣባልጊኡ ኣሜርካ እዚ ክወስድ እዚ ክጥቕልል እንዳበለ የሸግሮ ኔሩ። ኣሜርካ ግን ምእንቲ ጥቕሙ ክብል ኣይፋልካን ንኤርትራ ጠምት ክብል መዓዶ። ነዚ መረጋገጺ ዝኾናና ጆን ስፔንሰር ዝተባህለ ኣብቲ ግዚ'ቲ ንሃጸይ ሃይለሳልሴ ኣማኻሪ ክኸዉን ዝተመዘዘ በዓል ስልጣን ዝጸሓፎ መጽሓፍ "ኢትዮጵያ ኣት በይ" ዝብል ምውካስ ብቑዕ ምስክር ኣሎ። ጆን ስፔንሰር ማዕረ ን30 ዓመታት ዘኣክል ኣብ ኢትዮጵያ ዘገልገለ ቀንዲ ኣማኻሪ ሃጸይ ሃይለሰልሴ ዝነበረ ውልቀሰብ ኢዩ። ሃጸይ ሃይለስላሴ ንጂቡትን ሶማልን ገዲፉ ንኤርትራ ኽጥምት ኣብ ሓዊ ተጠቢሱ ተቓጺሉ ሓሊፉ።

ኣሜርካ ንኤርትራ ንኢትዮጵያ ኣሕሊፉ ብምህባ እቲ ድልየታ ዝነበረ ንቐይሕ ባሕሪ ኽቆጻጸራ ዘኽእላ ናይ ቃኘው ቤዝ ብምርካብ ኣብ ግዜኡ ብዋጋ ህየወት ኤርትራዊያን ተጻዊታ ኢያ። ንኤርትራዊያን ኣብ ነዊሕን ኣድካምን ጎዑዞ ቃልሲ ንነጻነት ዝሸመም ስትራተጂ ኣሜርካ ሕጂ'ውን እንተኾነ ኣይዕረፈን ዘሎ። ድልየት ኢትዮጵያ ንቐይሕ ባሕሪ'ውን ኣየዕረፈን ዘሎ። እዚ ተዛማዲ ድልየታት ኣሜርካን ኢትዮጵያን ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ኣብ ዝኾነ ግዜን ኣጋጣምን ንኤርትራ ብዝጎድእ ኣማራጺታት ብጎንጽን ዓመጽን ኽፍጽምዎ ይሰማምዑ እዮም። ካብቲ ጎነጽን ዓመጽን ከምኡ'ውን ሽርሕታት ኣሜርካን ኢትዮጵያን ኣንጻር ኤርትራ ስነፍልጠታዊ ብዝኾነ መንገዲ ኽትንትኖ ኽፍተን ኢየ።

ልዕል ኢሉ ከምዝተገልጸ ድሕሪ ካልኣይ ውግእ ዓለም ኤርትራ ከም ግዘኣት ጣልያን ዝነበራ ሊብያን ሶማልያን ነጻነታ ኽትጎናጸፍ ምተገብኤ። ድልየት ኣሜርካ ስለዘይነበረ ግን ክኸዉን ኣይከኣለን። ኣብዚ ከም ርዱእ ኽውሰድ ዘለዎ እቲ ቀጣፊ ኢንግሊዝ ከም ሰዓቢ ኣሜርካ ስለዝወስዶ ኣሜርካ ኽብል ከለኹ

ነቲ ሰዓቢኡ ኢንግሊዝ ኣብ ግምት እንዳእተኹ ኢየ። እምበኣር ነጻነት ኤርትራ ኣብቲ ግዜ'ቲ ኸዉን ክኸዉን ኣይክኣለን። ኣሜርካ ፌደረሽን ኤርትራን ኢትዮጵያን ክተጠዓዓም ከላ ኣብ ዝተናውሔ ግዚ ግን ሓንቲ ጠቕላይ ግዛት ክምትኸዉንስ ድሮ ብመደብ ተዳልዩ ዝነበረ ኢዩ። ነዚ መረዳእታ ዝኾናን ጆን ስፔንሰር ዝበሎ ምጥቃስ ዓብይ መርትዓ ኢዩ። ጆን ስፔንሰር ኣብ መጽሓፉ ከምዚ ዝስዕብ ይብል። ኣብ መጀመርያ ሃጸይ ሃይለስላሴ ፌደረሽን ንኽቕበል ኣሸግሩና ኔሩ። ድሕሪ ነዊሕ መርዳእታ ግን ነቲ ፌዴረሽን ኣፍርሱ ንኤርትራ ኸጥቕልላ ምኽኑ ምስገለጽናሉ ተቐቢሉና ይብል። እዚ ኣብሃሃላ'ዚ ዓይኑ ኣፍጢጡ ኣብ መጽሓፍ ጆን ስፔንሰር ኮፍ ኢሉ ኣሎ።

ሃጸይ ሃይለስላሴ ብሰውራ ኤርትራ ተዳኺሙ ኣብ ግብኣተ መሬቱ ምስ ተጓሕፈ ንዑዑ ተኪኡ ዝመጸ ደርጊ'ዉን ንኤርትራ ብተመሳሳሊ ኣተሓሕዛ ኢዩ ቐጽልዎ። ተራ ኣሜርካ ኣብዚ ግዜቲ'ውን ኣዚዩ ዝደንጹ ኢዩ። ከመይስ ኣብቲ ግዜ'ቲ ኣሜርካ እንተደኣ ሸይጣን ኣንጻር ሩስያ ይቃለስ ኣሎ ኾይኑ ኮነ ኢላ ንሸይጣን ትሕግዝ ኔራ። ብዘየገድስ ሃይማኖት፣ ብዘየገድስ ርእይቶ ዓለም ኣንጻር ሩስያ ብዝኾነ መዔቀኒ ሓገዝ ኣሜርካ ይረክብ ኔሩ። ኣብቲ ግዜቲ ሩስያ ንመንግስቱ ሃይለማርያም ኣብ ትሕግዘሉ ዝነበረት ኣሜርካ ንኤርትራ ክትሕግዝ ትጽቢት ምዕራብዊያን ኔሩ። ኣብቲ ግዜ'ቲ ኣሜርካ ንምንታይ ንኤርትራ ክሕግዘዋ ከምዘይደልዩ ትሓቲቶም ክምልሱ ኸለዉ ኤርትራ ካብ ሩስያን መንግስቱን ሃይለማርያምን ዝገደፉ ኮምኒስቲ እዮም ዝበልዎ ምዝካር የኣክል። ከም ግደ ሓቂ ግን ንኣሜርካ እቲ ነጻነት ኤርትራ ስለዘይደልይዎ ኢዩ እምበር ኣብቲ ግዜቲ ካብ ሩስያን መንግስቱን ሃይለማርያምን ዝገደደ ኮምኒስቲ ኣይነበረን። ደርጊ ብሰዉራ ኤርትራ ተዳኺሙ ከም ኣይታቱ ኣብ ናይ ታሪኽ ጎሓፍ ተደርቢዩ።

ንደርጊ ተኪኡ ዝመጸ ብመለስ ዜናዊ ዝምራሕ መንግስቲ ኣብቲ መጀመሪያ ነጻነት ኤርትራ ክቕበል ኩነታት ኣገዲድዎ ኢዩ። ንቐይሕ ባሕሪ ብዝምልከት ግን ኣቐዲሙ መምርሒታት ኣሜርካ ክቕበል ድሮ ዕሱባት ኣብ ውሽጢ ወያኔ ይምልመሉ ኔሮም እዮም። ከም በዓል ስዬ ኣብርሃ እቲኦም ኣቐዲሞም ሕፍስ ዝበለ ገንዘብ ብሲ.ኣይ.ኤ ዝዘቐበጡ እዮም። ከምኡ ድኣ ጸኒሖ ብጉቦ ተኸሲሶ እምበር እቲ ቐንዲ መበገሲኡስ ምወላ ኣሜርካ ኢዩ ኔሩ። ዶክቶር ዳቪድ ሺን ኣምባሳደር ኣሜርካ ኣብ ኢትዮጵያ ዝነበረ እቲ ቐንዲ ሃንዳስን መራሕን ተጻብኦ ወያኔ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ኢዩ። እምብኣር ሽርሕን ጎነጽን ኣሜርካን ኢትይጵያን ኣንጻር ኤርትራ ናይ ኣጋጣሚ ዝይኮነስ ምስ ታሪኽ ዝተተሓሓዘ ኢዩ። እስከ ኣብዚ ቐረባ ዓመታት ዝኾነ ኩነታት ንተዓዘብ።

ብዶብ ሰበብ ዘኸተለ ውግእ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኸንምልከት ከሎና ፕሮፌሰር ፓዎል ሃንዚ ዝተባህለ ፈላጥ ፖለቲካ ቐንዲ ኣፍርቃ ኢየ በሃላይ ዝነበረ ሕጂ ትሕቲ መሬት ኢዩ ዘሎ ዝበሎ ንመልከት። እዚ ፕሮፌስር'ዚ ነዜኣ ጽሒፉቲ የንብብ እንተሎ ርግጸኛ ኢየ በቲ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝፈጸሞ በደላት ኣብ ገሃነመ እሳት እንዳተቓጸለ የንብባ ከምዝሎ ኢዩ። እዚ ውልቀሰብ'ዚ ምስ ዶክቶር ሸን ኮይኑ ንወያኔ ውግእ ምስ ኤርትራ ክጽዕጽዕን ክጎሃርን ክሳብ ሽረ እንዳስላሴ ዝተጓዕዘ ውልቀሰብ ኢዩ። ኣብ ሓደ ቃለመሕትት ብሬድዮ ወያኔ ዝተገብረ ንምንታይ ኣሜርካ ብቐጥታ ነቲ ውግእ ምስ ወያኔ ኮይና ዘይተሳትፈት ትሓቲቲ ኔሩ። ከምዚ ኸብል ከኣ መሊሱ። ኤርትራ ንእሽቶ ሃገር ኢያ። ንኽንቀጽዓ ብኣኻትኩም ኢትዮጵያዊያን ጥራሕ እኹል ኢዩ ኢሉ። እዚ ኣብሃህላ'ዚ ግዜ ምስ ጠዓየ ኢትዮጵያን ኤርትራን ኣብ ንቡር ምሕዝነት ኣብ ዝመጻሉ ግዜ መጽናዕቲ ጌርካ ኺጋለጽ ዝኽእል ጉዳይ ኢዩ። ምኽንያቱ እዚ ቃለ መሕትት'ዚ ኣብ ሬድዮ ናይ ወያኔ ኣርኪቭ ኽርከብ ስለዝኽእል።

ጉዳይ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ሕጋዊ መዕለቢ ተጌሪሉ ኢዩ። እቲ ብይን ናይ መወዳእታን ቀያድን ኢዩ። ብዶብ ምኽንያት ሕጂ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዘሰሓሕብ ምኽንያት የብለንን። እቲኣ እንኮ ተሪፉ ዘላ ጉዳይ ኢትዮጵያ ካብ ዝይግብኣ መሬት ምውጻእ ጥራሕ ኢዩ። እዚ ኸኣ ብፍቓድ ወያኔ ዘይኮነስ ነቲ ነዚ ጉዳይ መዕለቢ ኽይርከቦ ብድሕሪት ኮይና ትሕንክር ዘላ ኣሜርካ ምስተፍቅድ ጥራሕ ኢዩ። ኣብዚ ቐረባ ኣዋን ኢትዮጵያ ጨብጢ ዘይብሉ ክስታት ብምቕራብ ንኤርትራ ኽትከስስ ከላ ነቲ ጨብጥታት ዘይብሉ ክስታት ብወገና ኣሜርካ ተቐቢላ ከየረጋገጸት ኣብ ጸጥታዊ ምኽሪ ቤት ብምቕራብ ውሳኔታት እገዳ ተሕልፍ ኣላ። ብቐጻሊ'ውን ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተወሃሃደን ብመደብ ዝስረሓሉ ብኣሜርካን

ኢትዮጵያን ዝካየድ ንጥፈታት ይርኤ ኢዩ። ኩሉ ናይ ኣጋጣሚ ዘይኮነስ ረብሓታት ኣሜርካን ኢትዮጵያን ንኤርትራ ብዝምልከት ስለዝሳነይ ኢዩ። ኣብ ሐደ ግዜ ኣሜርካ ናዕቢ ዘለዓዕሉ ናብ ኤርትራ ኣብ መወዳእታ ወርሒ ነሓሰን መጀመርታ መስከረም 2011 ክተስሉኽ ኣብ ተፍትነሉ ዝነበረት እዋን ኣብ ኢትዮጵያ ከኣ ንኤርትራዊያን ምሁራትን ተቓወምቲ ውዱባት ዝብልዎም ሰሚናራት ክህቡ ተራእዮም። ኢትዮጵያን ኣሜርካን ዝተሓባበርሉ ምኽንያት ኣሜርካ ንቐይሕ ባሕሪ ኽትቆጻጸረሉ ትኽእለሉ ቦትታት ኣብ ኤርትራ ንምርካብ ክኸዉን ከሎ ኢትዮጵያ ዘገድሳ ከኣ ንቐይሕ በሕሪ ከውጽእ ዘኽእል ወደብ ጥራሕ ኢያ ትደልይ። ነዚ ከኣ ኣብ መንጎ ኤርትራዊያን ሕንፍሽፍሽ ብምፍጣር ኤርትራዊያን ኣብ ማእኸል ዓዲ ነንሕድሕዱ ብባእስን ህውከትን ከምዝጽመድ ጌርካ ቀይሕ ባሕሪ ምቁጽጻር ዝብል ኢዩ። መንግስቲ ኤርትራ ምስ ሕዝቢ ኤርትራ ኢድን ጓንትን ኮይኑ ሃገር ይሃንጽ ኣሎ። እዚ ህንጸት ሃገር ቀጻልነት ክህልዎ ዝኽእል ሰላምን ቅሳነትን ምስ ዝህሉው ጥራሕ ኢዩ። ነዚ ብምግንዛብ መታን ኩሉ ዓቕምን ግዜን ኣብ ህንጸተን ምዕባለን ኤርትራ ክውዕል ምእንቲ መንግስትን ሕዝብን ሽርሒ ኣሜርካን ኢትዮጵያን ንምቑጻይ እቲ ዘሎ ስምረትን ውህደትን ምዕቃቡ ይምረጽ። ኣሜርካን ኢትዮጵያን ግን ዓልምኦም ብዋጋ ኤርትራዊያን ንቐይሕ ባሕሪ ንምቁጽጻር ብዙሕ ብዛዕባ ዴሞክራስን መሰል ሰብኣዊነት ክዛረቡ ኢዮም። በዚ ኸአ ኢዩ ’’ከይቆጸረ ዝህብ ሌባ፣ ኸይቆጸረ ዝቕበል ሌባ’’ ዝበልኩ። ናይ ግዜ ሕቶ ድኣ ኢዩ እምበር ወያኔ’ውን ከምቲኦም ቀዳሞት መራሕቱ ኣብ ናይ ታሪኽ ጎሓፍ ኽድርበይ ኢዩ። ሕዝቢ ኤርትራን ሕዝቢ ትግራይን ኣብ ንቡር ምሕዝነትን ሕውነትን ኣብ ዝምለስሉ ግዜ ብቐዳምነት ብሓላፍነት ክሰርሕሉ ዝግባእ ዕማም ርክብ ሕዝቢ ኤርትራን ሕዝቢ ትግራይን ብዝኾነ መመኽነይታ መሳርሒ ባዕዳዊያን ከይከውን ማሕተም ኽገበረሉ ይግባእ። ኣብ መወዳእታ ሰዓት ተዓወቲ ብሓቂ ሓዝቢ ኤርትራን ትግራይን ብፍላይ ክኾኑ ከለዉ ሕዝቢ ቀንዲ ኣፍርቃ ከኣ ብሓፈሻ ተዓዋቲ ክኸዉን ኢዩ።

ተጻሒፉ

ብተስፋሚካኤል ዮሃንስ

ኦስሎ 20/08/2011

በዚ ኣጋጣሚ ብዛዕባ ብይን ኮምሽን ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ሒደት ክብል ከፍቅድ ኢየ። ትሕዝቶ ብይን ኮምሽን ኣብ ግዚኡ ካብ ኢንተርነት ካብ ናይ ብይን ኮምሽን ሆም ሳይድ ብምውሳድ ንኽልተ ዓመት ካብ ስርሔይ ናይ ዓመት ፍቓድ ብዘይ ዶምዝ ወሲደ ናብ ትግርኛ ቋንቋ ብምርትጓም ንመጽሓፍ ድሉው ጌሬዮ። እንተኾነ ንምሕታሙ ብገንዘብ ኣንጻር ኣብ ኤርትራ ስለዝሓስር ንኽፍቀደለይ ንኽፌሊ ሳንሱር ኣመልክተ ኣይነፍቅድን እሎም። ብድሕሪኡ ኣብ ኖርወይ ዘለዉ ማሕተም ቤት ተውኪሰ ብገንዘብ ኣንጻር ክሳብ 90000 ኖርወጂያን ክሮነር ዝበጽሕ ሓቲቶሙኒ። እዚ ገንዘብ’ዚ ብናቕፋ ኽትመን ከሎ ኣሰታት 210000 ናቕፋ ይበጽሕ። እዚ ኹሉ ን3000 ሕታማት ኢዩ። ኣብ ኣስመራ ሓቲተ ክሳብ 45000 ናቕፋ ከምዝበጽሕ ሓብሮሙኒ። ፍልልይ ዳርጋ 165000 ናቕፋ ይበጽሕ። በዚ ኣይተተባባዕኹን ገዲፈዮ። እቲ ጽሑፍ ግን ተቐሚጡ ኣሎ። ብናተይ ርእይቶ እቲ ጽሑፍ ክፍሊ ሳንሱር ፈቒዱ ኣብ ኣስመራ እንተዝሕተም ነቲ ብእንግሊዝኛ ቋንቋ ከንብብ ዕድል ዘይረኸበ ትሕዝቶ ብይን ኮምሽን ኽንብብ ምኻአለ እብል።